

poskusni itinerarij usposabljanja bravcev

VABILO

Spoštovani mašni bravec/bravka!

Grgar, začetek postnega časa

Vsakdo, ki sprejme nalogo mašnega bravca/bravke je blagoslov za domačo župnijo in daje svoj pomemben prispevek k lepoti bogoslužja in živosti župnije.

Seveda pa to velja le za te, ki svojo nalogo vzamejo z pravo mero odgovornosti, med katero spada tudi rednost pri branju (še pred tem pa seveda rednost pri maši, sicer je stvar nekako »izven konteksta«) in srečanjih bravcev v župniji. Ko nekdo sprejme neko nalogo, se zdi nekako samoumevno, da se želi za to nalogo usposobiti (kaj je pravzaprav njegovo delo, kako se ga opravlja itd.). Skratka: ne more nekdo sprejeti vloge bravca, ne da bi hkrati sprejel tudi vsaj minimalno usposabljanje za to službo. Branje Božje besede je po drugi strani tako častna naloga, da nikakor ne pristojta, da Božjo besedo bere kdorkoli...

Zato te dragi bravec/bravka, sklicujoč se na tvojo odgovornost in ozaveščenost, vabim, da se udeležiš osnovnega tečaja za bravece, ki se bo (ponovno) začel v ... v Tečaj vsebuje sedem srečanj, ki se bodo zvrstila npr. v dvomesečnem razmaku (bolj natančno se bomo dogovorili na srečanju).

Vabilo velja tudi za tiste, ki so prišli le na nekatera srečanja ali pa ugotavljajo, da bi bilo njihovo znanje in veščino obnoviti. Prvo srečanje bo o vlogi in nalogah bravca/bravke: kaj natančno je njegova naloga, kaj sploh mora brati, kaj pravijo o tem bogoslužna pravila, kako je branje v župniji sploh organizirano itd.

Vse dobro ti želi

Matjaž Kravos, tvoj župnik

1. NAJVAŽNEJŠI BOGOSLUŽNI PREDPISI GLEDE BRANJA PRI MAŠI (bogoslužna priprava)

* Za ostala bogoslužja so navodila v obrednikih zanje; najbolj preprosto je, da se pravočasno vpraša voditelja bogoslužja, kaj in kako.

a) iz: Kongregacija za bogoslužje in disciplino zakramentov, Splošna ureditev Rimskega misala, CD 94, Družina, Ljubljana 2002 (prim. tudi št. 194 – 198, 295, 349, 357 – 362, 390, 391)

Branje in razlaganje božje besede 29. Kadar se v Cerkvi bere sveto pismo, Bog sam govori svojemu ljudstvu; Kristus, ki je navzoč v svoji besedi, oznanja blagovest.

Zato naj vsi spoštljivo poslušajo branje božje besede, ker je zelo važen sestavni del bogoslužja. Čeprav je božja beseda v berilih svetega pisma naslovljena na vse ljudi vsakega časa in jim je razumljiva, vendar naj njeno učinkovitost stopnjuje živa razlaga, homilija, ki je del bogoslužnega opravila.

Vstop 48. Če za vstop ni petja, naj antifono, ki je v misalu, berejo ali verniki ali nekateri izmed njih ali bravec ali, če ni druge možnosti, po pozdravu mašni sam, ki jo more vključiti v uvodno opozorilo.

Svetopisemska berila 57. V branju je vernikom pogrnjena miza božje besede in odpirajo se jim zakladi svetega pisma. Bolje je, da se ravnamo po razporedu svetopisemski beril, s katerim se osvetljuje enotnost obeh zavez in zgodovine odrešenja. Nikakor ni prav, da bi berila in psalm z odpevom, ki obsegajo božjo besedo, nadomestili z drugimi, nesvetopisemskimi besedili. (*Maša je sestavljena nekako iz dveh delov, namreč iz besednega in evharističnega bogoslužja, s kratkim uvodnim in sklepnim delom (prim. Konstitucija 2. vaticanskega vesoljnega cerkvenega zbora o svetem bogoslužju = B 56). V maši je pripravljena tako miza Božje besede kakor miza Kristusovega telesa, vernikom v pouk in krepčilo (prim. B 48). Besedno bogoslužje ni priprava na evharistično bogoslužje, kot so ga nekoč pojmovali, je sestavni del bogoslužja. Govorimo o dveh enakih mizah, pri katerih se hranimo z Božjo besedo in prejemo Gospodovo telo. Pri besednem bogoslužju se Božja zaveza oznanja, v obhajanju evharistije pa se ta zaveza dejansko obnavlja. Pri besednem bogoslužju se srečujemo z odrešenjsko zgodovino v besedah, pri evharističnem bogoslužju pa v svetih znamenjih.)

58. Pri obhajanju maše z ljudstvom beremo berila vedno pri ambonu.

59. Po izročilu služba branja ni predstojniška ampak strežniška služba. Zato naj berila bere bravec, evangelij pa diakon ali drug duhovnik. Če ni diakona ali drugega duhovnika, naj bere evangelij mašnik, če pa ni primernega bravca, naj mašnik bere tudi druga berila. Pri vsakem branju doda tisti, ki bere, še vzklik, na katerega zbrano ljudstvo odgovori in tako počasti božjo besedo, ki jo je v veri in hvaležno sprejelo.

Psalm z odpevom 61. Po prvem berilu je psalm z odpevom, ki je sestavni del besednega bogoslužja in ima velik liturgični in pastoralni pomen, ker spodbuja premišljevanje božje besede.

Psalm z odpevom naj ustreza vsakemu berilu in ga navadno vzamemo iz knjige beril.

Bolje je, če psalm z odpevom pojemo ali poje ljudstvo vsaj odpev. Psalmist, pevec psalma zato z ambona ali na drugem primernem kraju poje (govori) vrstice psalma, celotno občestvo pa sedi in poslušati oziroma navadno sodeluje z odpevom, razen če beremo psalm na direkten način, to je brez odpeva. Da bi pa moglo ljudstvo lažje ponavljati odpev iz psalma, so besedila nekaterih odpevov in psalmov določena za različne čase cerkvenega leta oziroma za različne skupine svetnikov: lahko vzamemo te psalme namesto onih, ki so odvisni od beril, kadar psalm pojemo. Če psalma ni mogoče peti, ga je treba brati na primeren način v podporo premišljevanja božje besede.

Namesto psalma iz knjige beril lahko pojemo stopniški spev iz rimskega graduala ali psalm z odpevom ali alelujni psalm iz preprostega graduala ali psalm z odpevom ali alelujni psalm iz preprostega graduala, kakor je to razloženo v teh knjigah.

Vzklik pred evangelijem 62. Po berilu, ki je neposredno pred evangelijem, pojemo “aleluja” ali drug spev, kakor terja čas cerkvenega leta. Ta vzklik je samostojen obred ali dejanje, s katerim zbor vernikov sprejme in pozdravi Gospoda, ki mu bo govoril v evangeliju, ter s petjem izpove svojo vero. Med petjem vsi stojijo; začenja pevski zbor ali pevec, če je primerno ga ponavljamo, vrstico pa poje pevski zbor ali pevec.

a) “Alelujo” pojemo vse leto razen v postu. Vrstice vzamemo iz knjige beril ali iz graduala.

b) V postnem času pojemo namesto aleluje vrstico pred evangelijem ali drug psalm ali nadaljevalni spev, kakor je v knjigi beril ali v gradualu.

63. Kadar je pred evangelijem le eno berilo:

a) v času, v katerem je “aleluja”, lahko pojemo alelujni psalm ali psalm in “alelujo” z njeno vrstico;

b) v času, v katerem ni “aleluje”, lahko pojemo psalm in vrstico pred evangelijem ali samo psalm;

c) »aleluja« ali vrstica pred evangelijem lahko odpade, če ni petja.

64. Sekvenca je obvezna samo na veliko noč in na binkošti. Pojemo jo po aleluji. (* sekvenca = pesem slednica)

Prošnje za vse potrebe

69. V prošnjah za vse potrebe ali molitvi vernikov ljudstvo, ki je v veri sprejelo božjo besedo, nanjo nekako odgovori in izvršuje nalogo svojega duhovništva in prosi Boga za rešitev vseh ljudi. Primerno je, da je ta molitev redno pri mašah z udeležbo ljudstva, da se tako opravijo prošnje za sveto Cerkev, za vladajoče, za vse, ki jih tarejo različne stiske, za vse ljudi in za zveličanje vsega sveta.

70. Redno naj bodo te skupine namenov:
- a) za potrebe Cerkve,
 - b) za vladajoče in za blagor vsega sveta,
 - c) za trpeče v katerikoli stiski,
 - d) za krajevno občestvo.

Pri kakšnem posebnem opravilu, npr. pri birni, poroki, pogrebu, pa v redu namenov lahko več pozornosti posvetimo posebni okoliščini.

71. Molitev pri sedežu vodi duhovnik, ki mašuje. S kratkim opozorilom jo uvede, povabi vernike k molitvi in sklene. Predloženi nameni naj bodo trezni, sestavljeni z modro svobodo in malo besedami in naj izražajo prošnjo celotnega občestva. Redno jih z ambona ali drugega primernege mesta napoveduje diakon ali pevec ali bravec ali vernik laik. Ljudstvo pa stoji molitev sprejme za svojo s skupnim klicem po napovedanih namenih ali s tiho molitvijo.

Obhajilo 86. Ko mašnik zauživa zakrament, začnemo peti obhajilni spev, ki naj z enotnostjo glasov izraža duhovno zedinjenje obhajancev, razodeva prisrčno veselje in bolj poudari »občestveni« značaj spreveda za prejem evharistije. S petjem nadaljujemo, medtem ko verniki prejemajo zakrament. Če bomo peli hvalnico po obhajilu, je treba petje med obhajilom pravočasno končati.

Poskrbeti je treba, da tudi pevci lahko prejmejo obhajilo.

87. Lahko pojemo antifono iz rimskega graduala s psalmom ali brez njega ali antifono v psalmom iz preprostega graduala ali drugo primerno pesem, ki jo je odobrila škofovska konferenca. Poje zbor sam ali zbor ali pevec z ljudstvom.

Če pa ni petja, lahko obhajilni spev, ki je v misalu, preberejo ali verniki ali nekateri izmed njih ali bravec ali, če ni druge možnosti, mašnik, potem ko se je sam obhajal, preden začne deliti obhajilo vernikom.

Posebne službe – bravec, ki je postavljen v to službo 99. Bravec je postavljen, da bere vsa branja iz sv. pisma razen evangelija. Lahko napoveduje tudi molitvene namene v prošnjah za vse potrebe in, če ni psalmista, lahko bere ali poje tudi psalm med berili. Bravec ima pri obhajanju evharistije svojo lastno službo, ki jo mora sam opravljati, čeprav so navzoči posvečeni služabniki.

101. Če ni bravca, postavljenega v to službo, naj se drugi laiki določijo za branje beril Svetega pisma, ki so zares sposobni za to opravilo in dobro pripravljeni, da bodo verniki ob poslušanju božjih beril v srcu sprejeli prijetno in živo zavzetost za Sveto pismo. (*Že novi Zakonik cerkvenega prava je določil: »Laiki morejo občasno opravljati službo bravca pri liturgičnih opravilih. Kjer potrebe Cerkve zaradi pomanjkanja služabnikov to narekujejo, morejo laiki, čeprav niso bravci ali mašni pomočniki, opravljati nekatere teh služb, namreč po pravnih predpisih opravljati službo besede, voditi liturgične molitve, krščeovati in obhajati« (kan. 230, 1-2). V skladu s pravom imamo v Katoliški cerkvi tri vrste bravec: a) bravci, ki so prejeli to službo kot pripravniki na duhovništvo; v službo bravca lahko postavi škof ali višji redovni predstojnik kleriške redovne ustanove; b) bravece, ki jih v to službo postavi škof ali duhovnik; v službo so lahko postavljeni samo moški; c) bravci in bralke, ki jih izbere župnik ali rektor cerkve, z liturgičnim blagoslovom ali začasno določitvijo. Kdo je »sposoben« za bravca? Gre za mnogo več, kot le za sposobnost podajanja besede. »Od osebnosti bravca je odvisno, kako bodo verniki Božjo besedo sprejeli. Zato mora biti bravec pri ljudeh spoštovan in vreden njihovega zaupanja. Sam mora biti najprej prežet z vero in sposoben prebrano besedo doživeti in uresničiti v življenju.« (B. Balažic, Veselo oznanjevanje, Ljubljana 1002, 23). Za izbor je potrebna velika pastoralna modrost. Nikakor ne more biti izbor prepuščen trenutnemu navdihu, potrebi, kot ne more biti samo poklic glavni kriterij za izbiro. Nisi vedno primerni že tisti, ki se poklicno ukvarjajo z govorno besedo: učitelji, profesorji, napovedovalci, pevci itd. Ni odločilen le lep nastop, temveč sposobnost dojeti naravo Božje besede, sposobnost pričevati za Boga in razodeto Božjo besedo. Pastoralno modro je, da Božjo besedo ob posebnih priložnostih berejo tisti, ki jim je bogoslužje posebej namenjeno. Tako na primer *Pravilnik za maše z otroki* določa, da berila lahko berejo otroci sami in celo tako, da si razdelijo vloge (PMO 47). Kriterij »sposobnosti« pa se nanaša tudi na zmožnost podajanja oznanila, in sicer tako, da bo vsem razumljivo. Gre za preprosto sposobnost za javni nastop.)

107. Liturgična opravila, ki niso lastna duhovniku ali diakonu, o katerih je bil že govor (št. 100 – 106), se lahko zaupajo primernim laikom, ki jih izbere župnik ali rektor cerkve, z liturgičnim blagoslovom ali začasno določitvijo.

Začetni obredi 120 Ko so se ljudje zbrali, gredo mašnik in strežniki v bogoslužni obleki k oltarju v tem redu:

- a) kadilničar s kadečo se kadilnico, če uporabljamo kadilo;
- b) strežniki, ki nosijo prižgane sveče; med njimi mašni pomočnik ali drug strežnik s križem;
- c) mašni pomočniki in drugi strežniki;
- d) bravec, ki lahko nekoliko dvignjeno nosi evangeljsko knjigo, ne pa knjige beril;
- e) duhovnik, ki bo maševal.

122. Ko pridejo k oltarju, se mašnik in strežnik globoko priklonijo. Križ s podobo križanega Kristusa, ki so ga nosili v sprevedu, lahko postavijo ob oltar in s tem postane oltarni križ, ki sme biti samo eden; sicer ga spravijo. Svečnike postavijo na oltar ali ob njega; evangeljsko knjigo položijo na oltar.

Besedno bogoslužje 135. Če ni braveca, bere na ambonu mašnik sam vsa berila in psalm.

Ambon 309. Dostojanstvo božje besede terja, da je v Cerkvi poseben prostor, kjer se oznanja, in h kateremu se med besednim bogoslužjem sama od sebe obrača pozornost vernikov.

Primerno je, da je ta prostor redno nepremičen ambon in ne samo preprosto premično stojalo. V vsaki cerkvi mora biti v skladu z njenim slogom ambon tako postavljen, da posvečene služabnike in bravec verniki lahko dobro vidijo in slišijo.

Na ambonu opravljamo samo branja, psalm z odpevom in velikonočno hvalnico, lahko pa je tam tudi pridiga in prošnje za vse potrebe. Čast ambona terja, da nanj stopa samo služabnik besede.

Prostori za vernike 311. Poskrbeti je treba, da bodo verniki mašnika, diakona in bravec ne samo videli, ampak s pomočjo današnjih tehničnih sredstev tudi dobro slišali.

Bogoslužna obleka 336. Skupna bogoslužna obleka za posvečene in v službo postavljene služabnike vseh stopenj je alba, ki naj bo v pasu prevezana s pasom, razen če je takonarejena, da se prilega telesu tudi brez pasu.

339. Mašni pomočniki, bravci in drugi strežniki laiki so lahko oblečeni v albo ali v drugačno obleko, ki jo je v kaki pokrajni pravilno dovolila škofovska konferenca. (* V Sloveniji je praksa, da so bravci v običajni »takmašni« civilni obleki)

b) iz: Berila in evangeliji leto A. Predhodna navodila, Družina, Ljubljana 1999 (zgornja so merodajnejša, ker so novejša)
nakatere dopolnjuječe točke (glej tudi št. 1,4, 11, 16, 17, 23, 35 - 37, 49-55)

8. Verniki besedo poslušajo in premišlujejo, razlagajo pa jo samo tisti, ki so po posvečenju svetega reda prejeli učiteljsko službo ali jim je bila ta služba zaupana.

12. Mašno berilo ne sme biti brez beril iz Svetega pisma in brez spevov, ki so iz njega vzeti; tega ni dovoljeno opuščati, krajšati, ali, kar bi bilo še huje, nadomestiti z drugimi, nesvetopisemskimi berili.

14. Predvsem e potrebno, da bravci berejo glasno, razločno in razumljivo; samo tako bodo zbranim vernikom prav posredovali Božjo besedo, ki je v berilih. Berila, vzeta iz odobrenih izdaj, se lahko pojejo, kolikor je to v skladu z značajem posameznega jezika, vendar tako, da petje ne zamegli besed, ampak jih še bolj poudari.

18. Na koncu branja lahko zaključek "Božja beseda" ali "Kristusov evangelij" zapoje kak pevec, ne le tisti, ki je odlomek bral, odgovorijo pa vsi navzoči. Zbrano občestvo tako počasti sprejeto Božjo besedo v veri in duhu zahvale.

20. Spev z odpevom naj bi običajno pele. Poznamo dva načina petja psalma po prvem berilu: z odpevanjem in neprekinjeno. Pri petju z odpevom, ki mu je v skladu z možnostmi treba dati prednost, psalmist ali pevec psalma poje kitice psalma, celotno občestvo pa sodeluje z odpevom. Pri petju brez odpeva pa poje psalm psalmist ali pevec psalma sam, brez vmesnega odpevanja ljudstva, ki samo posluša; lahko pa pojejo psalm tudi vsi skupaj.

22. Če psalma po berilu ne pojemo, ga je treba brati na način, ki bo čim bolj primeren za premišljevanje Božje besede. Spev z odpevom naj poje ali bere pri ambonu psalmist ali pevec.

28. Besedno bogoslužje je treba obhajati tako, da podpira premišljevanje. Zato se je treba izogibati vsakršnemu hitenju, ki ovira zbranost. Pogovor med bogom in ljudmi, ki ga spodbuja Sveti Duh, potrebuje kratke trenutke tihote, prilagojene zbranemu občestvu, da je mogoče sprejeti Božjo besedo v srce in nanjo primerno odgovoriti v molitvi.

Ti trenutki tihote so v besednem bogoslužju lahko npr. pred začetkom tega bogoslužja, po prvem in drugem berilu in po homiliji.

30. Pod vodstvom mašnika diakon, strežnik ali kdo izmed vernikov na primeren način napoveduje kratke in z modro svobodo sestavljene molitvene namene. S temi prošnjami "izvršuje ljudstvo nalogo svojega duhovništva in prosi za vse ljudi"; s tako povzetimi sadovi besednega bogoslužja bo lažji prehod na evharistično bogoslužje.

31. Prošnje za vse potrebe vodi mašnik pri sedežu, molitvene namene pa se bere pri ambonu. Zbrano občestvo se udeležuje prošenj stoje tako, da moli ali poje skupni vzklik po napovedanih namenih, ali tako, da tiho moli.

33. Ker je ambon kraj, s katerega služabniki oznanjajo Božjo besedo, mora biti po svoji naravi določen samo za berila, psalm z odpevom in velikonočno hvalnico. Tudi homilijo in prošnje za vse potrebe je mogoče imeti pri ambonu, ker sta ta dva dela tesno povezana s celotnim besednim bogoslužjem. Manj primerno pa je, da bi pri ambonu nastopali drugi, npr. razlagalec, voditelj ljudskega petja ali zborovodja.

42. Naloga voditelja je tudi ta, da včasih uvede vernike v besedno bogoslužje z opozorili pred branjem beril. Ta opozorila lahko pomagajo zbranemu občestvu, da bolje prisluhne Božji besedi, saj spodbujajo h kreposti vere in pripravljenosti za dobro. To svojo nalogo lahko opravi tudi po drugih, npr. po diakonu ali razlagalcu.

52. Kadar je bravec več in je treba brati več beril, je primerno, če si berila razdelijo med seboj.

53. Pri mašah brez diakona naj službo napovedovalca molitvenih namenov pri prošnjah za vse potrebe, zlasti če jih pojemo, opravi prvi pevec, bravec ali kdo drug.

54. Kadar gre pri mašah z ljudstvom k ambonu brat Božjo besedo drug duhovnik, diakon in v službo postavljeni bravec, mora biti oblečen v bogoslužno obleko, primerno svoji službi. Drugi, ki samo včasih ali tudi redno opravljajo službo bravca, gredo k ambonu lahko v navadni obleki, treba pa se je ravnati po krajevnih običajih.

57. Tudi razlagalec opravlja pravo liturgično službo, ko zbranim vernikom s primerne mesta govori ustrezne razlage in opozorila, ki naj bodo jasna, trezna, skrbno pripravljena, redno napisana in jih je mašnik prej odobril.

125. Na koncu odlomkov naj bodo dodane besede, ki jih bravec izgovori, da olajša vzklik ljudem: "Božja beseda" ali kaj podobnega, kakor je v pokrajini navada.

(podčrtal in opombe »()« dodal prepisovalec M.K., žpk.)*

2. KAJ JE TREBA PREBRATI IN KJE? (bogoslužna priprava)

1. Služba branja beril pripada bravcu, ne mašniku. Bravec ima prednost pred mašnikom pri branju beril. Navodila za mašo sicer večkrat omenjajo bravca, ki je bil v to službo postavljen (prim. RMu 2000 št. 99, 101, 120, 122, 194, 195, 295), vendar imamo vse vrste bravcev praktično za enakovredne, razlika je le ta, da so v službo postavljeni bravci Božjo besedo dolžni brati po svoji službi in da je zanje posebna bogoslužna obleka, alba, predpisana.

2. Bravec bere: berila, psalm (če se ga ne poje), prošnje (če ni diakona), alelujo z vrstico (če se ne poje), (če se ne poje) pesem slednico (na veliko noč in binkošti, ko je obvezna; ko pa ni obvezna, vpraša ceremonierja oz. mašnika, ali se bere). Bral bi lahko tudi vstopni in obhajilni spev (če se ne poje).

Ob nedeljah in slovesnih praznikih, včasih tudi pri praznikih, se bere vedno dve berili: prvo iz stare zaveze, drugo iz nove zaveze; so pa tudi izjeme, ko sta obe berili iz nove zaveze.

Uvodni naslov se spusti, ker ni del svetopisemskega besedila, prav tako nazivi »prvo berilo« ipd. (zaradi tega so v novih lekcionarjih tudi napisani z manjšimi in rdečimi črkami), obvezno pa se prebere iz katere svetopisemske knjige je berilo (npr. "Berilo iz Knjige Makabejcev"). Ko prebere berilo se ozre po ljudeh in reče: "(To je) Božja beseda." ali "Poslušali smo Božjo besedo." Ljudje odgovorijo: "Bogu hvala." Če je več beril in več bravcev, je primerno, da si berila razdelijo.

Če bo bravec bral tudi psalm, po prebranem berilu malo počaka, da se čuti, da je psalm nekaj drugega, kot berilo (če ne ve, ali bodo psalm peli, kar se ne bi smelo dogajati, pa včasih se, ugotovi v tej kratki pavzi tudi, ali je sploh potrebno, da psalm bere: če začnejo peti, potem očitno ni treba). Psalm lahko iz tega razloga bere celo drugi bravec, kot berilo, če je več bravcev na razpolago. Če ni petja psalma, bravec (po prvem berilu, če sta dve berili) prebere odpev psalma (besede »odpev« pa ne bere; zaradi tega je tudi zapisana z redečim), ki je v knjigi beril (lekcionar-ju) običajno takoj za berilom, nakar se ozre po ljudeh in ljudje odpev ponovijo (po potrebi - kar je praktično vedno - jim bravec pomaga); nato prebere kitice psalma in po vsaki se ozre po ljudeh in ljudje ponovijo odpev (še vedno je lahko potrebna pomoč bravca, ker si ljudje včasih odpev težko zapomnijo).

Če se aleluje ne poje, bravec nato lahko (v tem primeru namreč ni nujno prebrati aleluje) prebere še alelujo z vrstico. Spet malo počaka, da je aleluja z vrstico lepo ločena od psalma. Takrat ljudje že stojijo; vstanejo preden se začne brati (oziroma peti) alelujo; torej bravec počaka, da res vsi vstanejo (sicer je ropot med branjem). Aleluja z vrstico je (razen v posebnih obrednikih) vedno ali napisana pred evangelijem ali pa pred evangelijem piše, na kateri strani jo najdemo. V postnem času se aleluje ne bere; bere se le vrstico.

3. Berila in psalm ter vrstico (z alelujo) se bere na ambonu; prošnje in verjetno pesem slednico lahko tudi ali na drugem primernem kraju; vstopni in obhajilni spev pa se bere na drugem primernem kraju (npr. prostor za pevca in razlagalca).

4. Znak »I.« v besedilu prošenj pomeni, da se vstavi ustrezno ime (npr. »našega škofa I.« preberemo »našega škofa Metoda«).

3. ORGANIZIRANOST IN VLOGA BRAVCEV V ŽUPNIJSKEM OBČESTVU (tehnična priprava)

Najlepše bi bilo, da bi skupina bravcev zaživela kot pravo malo občestvo v župniji in bi se zbirali pogosto npr. ob pripravljanju bogoslužja (liturgična skupina) ali branju in molitvi ob svetem pismu (biblična skupina) ipd. Vsak bravec naj bi se udeležil izobraževanja za bravece (lahko je to v župnijskem, medžupnijskem, dekanijemskem in celo škofijskem okviru). Za evidenco posameznih srečanj je lahko kartonček in župnijska stampiljka. Kdor naredi tečaj in je tudi drugače primeren, se ga z obredom blagoslova (najbolje enkrat letno npr. na nedeljo svetega pisma za vse skupaj) slovesno sprejme med bravece; tak bravec lahko postane tudi bravec mentor. Nadalje se udeleži stanovskih srečanj bravcev v domačem občestvu (npr. v postnem času, na začetku pastoralnega leta septembra, ob nedelji svetega pisma idr.), pa tudi v dekaniji, škofiji itd. Praznik bravcev bi bil lahko na nedeljo svetega pisma (to je nedelja ob koncu januarja).

Bralni red:

1. Bravci so neoporečni odrasli moški in ženske in primerni mladi; uvajajo se pa lahko birmanski pripravniki.
2. Ob začetku vsakega pastoralnega leta se bravci dogovorijo za delo med letom in katere naloge prevzamejo v župniji.
3. V župniji je razpored bravcev (praktično je, da so na njem tudi telefonske številke za bravece), kjer je določeno, kdo kdaj bere.
4. Vsako nedeljo in zapovedan praznik sta dežurna dva bravca (lahko trije, če se bere psalm). Če je mogoče, naj prideta tudi k delavniškim mašam tega tedna. Če dežurni ne more brati (na nedeljo ali zapovedan praznik), sam poskrbi za nadomestilo. Ob delavnikih bere bravec, ki je pri maši; če ni dežurnega, pride kar v zakristijo. Sramotno bi bilo, če bi bil navzoč bravec, berilo pa bral mašnik. Med tednom, ko je manj ljudi, se lahko da prednost tem, ki se v branje uvajajo (lahko koga na novo povabimo).
5. Deset minut pred začetkom maše bravec pride v zakristijo; lahko pa po želji pride tudi dan ali dva prej v župnišče oz. zakristijo po knjigo beril (in je ne pozabi prinesiti k maši) oz. fotokopijo, ter jo odnese domov.
6. Primerno je, da voditelj bravcev pred mašo v zakristiji preveri, če so dežurni bravci prišli, da še kakšen napotek ipd., tako da bo branje pri bogoslužju res lepo potekalo.
7. Vsi bravci skrbimo za pridobivanje novih. Novega bravca se ne prepusti samemu sebi, ampak dobi vedno bravca – mentorja, ki ga postopoma uvaja: mu da gradivo, razloži, kaj in kako se bere, ga spremljajo pri branju (pokažejo, dajo pripombe, pohvalijo...). Bravci nismo tukaj zato, da gre umetnost branja pri bogoslužju z nami v grob. Vsak naj postane kakor grozd, na katerem je mnogo jagod (pridobljenih novih sodelavcev).
7. V mesecu januarju se lahko predstavimo župnijskemu občestvu in izvedemo akcijo pridobivanja novih in bravcev.
9. Občestvo bravcev ima svojega voditelja, ki bravece zastopa (po drugih liturgičnih predstavnikih ali neposredno) v Župnijskem pastoralnem svetu. On skrbi tudi za razpored branja, pridobivanje in uvajanje novih bravcev, opominjanje, koordiniranje ipd.

Naloge bravcev v župniji so lahko še:

- branje pasijona (dvakrat: na cvetno nedeljo in veliki petek)
- pri celodnevem čaščenju Najsvetejšega v župniji, pa tudi pri bedenju na veliki četrtek in veliki petek lahko pomaga voditi molitveno uro in sodelovati z branjem predvidenih beril
- zaželeno: prijaviti se med prostovoljce za vodenje šmarnic, predvsem za samo branje šmarnic
- zaželeno: prijaviti se med prostovoljce za vodenje (branje) križevega pota
- potencialno: brati tudi razne druge uvode pri sveti maši in bogoslužju
- potencialno: brati razna opozorila pri bogoslužju, kar je sicer naloga razlagalca (npr. ceremonierja), vendar teh sodelavcev je po župnijah zelo malo (* za to so potrebne seveda posebne vaje oz. usposabljanje)
- potencialno: vodenje nedeljskega bogoslužja v odsotnosti duhovnika (* za to posebne vaje oz. usposabljanje) (poleg ceremonierja oz. mašnih pomočnikov, izrednih delivcev obhajila, članov ŽPS, katehistov in katehistinj)

4. KAKO IZBEREMO PRAVO KNJIGO IN BERILO? (bogoslužna priprava)

RMu 2000: 349. Posebej je treba skrbeti, da bodo liturgične knjige, zlasti evangeliarij ali lekcionar, ki sta namenjena za oznanjevanje božje besede in sta zato predmet posebne počastitve, v bogoslužnem opravilu znamenje in simbol višjih reči, zato res vredne, krasne in lepe.

Predhodna navodila v: Berila in evangelijski leto A, 1999: 37. Zaradi dostojanstva Božje besede naj ne bi namesto lekcionarjev, ki so namenjeni bogoslužju, uporabljali drugih pastoralnih pripomočkov kot so npr. listi, ki jih potrebujejo verniki za pripravo na branje ali za osebno premišljevanje.

* Torej nikakršnih listov, brošur spetih s sponkami ipd. Če so ob posebnih priložnostih le take brošure za berila, se jih vstavi v lepo večjo knjigo.

V zakristiji se nahajajo poleg misala (velike rdeče mašne knjige) in dodatkov k misalu še naslednje vrste knjig: obredniki, knjige beril (lekcionarji) in knjige prošenj. To seveda velja za izdaje Slovenske škofívske konference.

Obredniki:

Obredniki so običajno tanjše knjige velikosti nekoliko manj od A4 formata. Ne vsebujejo samo beril, ampak so tam opisani ter z obrazci opremljeni celotni obredi. Razen, kjer je spodaj drugače napisano, so v obrednikih tudi berila, ter psalmi (če jih obred vsebuje) in aleluje z vrstico (če jih obred vsebuje) in prošnje (če jih obred vsebuje). Največkrat so berila vsa skupaj proti koncu obrednika in se od tam izbere najprimernejša. V nekaterih obrednikih (npr. za poroko ali pogreb) so psalmi na izbiro skupaj po skupini beril (in ne takoj za posameznim berilom); ravno tako aleluje z vrstico.

1. Temno rjavi obrednik **Uvajanje odraslih v krščanstvo** ima samo navedene kratice za berila. Uporablja se ga samo ob posebnih priložnostih (pri katehumenatu odraslih).

2. Zeleni obrednik **Sveto obhajilo** vsebuje obhajilo bolnikov, obhajilo izven maše (ali besedno bogoslužje z obhajilom), sveto popotnico, češčenje evharistije ipd. Uporablja se malo.

3. Svetlo modri obrednik **Previdevanje bolnikov** vsebuje obhajanje bolnikov, bolniško maziljenje, previdevanje, sveto popotnico ipd. Pri teh obredih so župljani in bravci (žal) zelo malo prisotni.

* Poleg tega obrednika obstoja še **Mali obrednik: Nekatera sveta opravila na domu** žepne velikosti rjavo-rdeče barve, ki vsebuje zakramente za bolnike in umirajoče, zakramente v smrti nevarnosti in nekatere blagoslove. Beril je tu le za vzorec.

4. Rdeči obrednik **Posvetitve** vsebuje postavitve v službo bravec in mašnih pomočnikov, posvetitve cerkve, oltarja ipd., posvetitev diakona in duhovnika in posvetitve svetih olj (krizme, bolniškega in krstnega olja). Navadno te obrede vodi škof.

5. Beli obrednik **Sveti krst: krščevanje otrok**. Berila iz tega obrednika pridejo v poštev samo, ko je krst izven maše (navadno je med mašo) ali med tednom (le v posebnih okoliščinah).

6. Svetlo rdeči obrednik **Sveta birma**. Berila iz tega obrednika lahko pridejo v poštev le, če je birma med tednom.

7. Svetlo rjavi obrednik **Sveta pokora** vsebuje spoved, spokorna opravila - bogoslužja, izpraševanje vesti ipd. Spokorna bogoslužja se (bi se morala) obhajajo vsaj nekajkrat na leto.

8. Temno rdeči obrednik **Sveti zakon: poroka** vsebuje poroko z ali brez maše ter poroko ob mešanem zakonu ali različnosti vere. (* v pripravi je slovenska izdaja novega poročnega obrednika)

9. Rdeči obrednik s platnicami obloženimi z blagom **Blagoslovi** vsebuje vse vrste raznih blagoslovov (npr. molitve pred jedjo, blagoslov velikonočnih jedi, blagoslova vozila - avtomobila ipd.).

10. Zeleno-črn obrednik **Krščanski pogreb** vsebuje molitve na domu, pogrebni obred in obrazce za mašo zadušnico. Pogosto se uporablja le za branje beril. (* v pripravi je nov slovenski pogrebni obrednik)

* Kajti obstoja še manjši črni **Mali pogrebni obrednik**, ki vsebuje približno isto, razen beril (dva primera beril sta natisnjena le za vzorec).

11. Rdeč obrednik večjega formata **Procesija sv.Rešnjega telesa** je za slovesno procesijo z Najsvetejšim

* Tik pred izidom je obrednik za obhajanje bogoslužja Božje besede v odsotnosti duhovnika in nekaterih ljudskih pobožnosti.

Knjige beril ali lekcionarji

Etimologija besede "lekcionar": Lectio - lettura - leggere

12. Temno modri lekcionar **Berila in evangeliji za različne priložnosti** vsebujejo svetopisemska berila za posebne namene, kot so nameni že za mašne obrazce v misalu (npr. za posvetitev človeškega dela, v čast angelom ipd.). V praksi se malokrat uporablja.
13. Rdeči lekcionar **Berila in evangeliji za nedelje in praznike: leto A**.
14. Rdeči lekcionar **Berila in evangeliji za nedelje in praznike: leto B**.
15. Rdeči lekcionar **Berila in evangeliji za nedelje in praznike: leto C**.
16. Sivi lekcionar **Berila in evangeliji: svetniki** vsebuje kronološko (po vrsti od 1. januarja do 31. decembra) razporejena svetopisemska berila za pomembnejše praznike in godove svetnikov; za manj pomembne svetnike je le napisano, kje se lahko izbere berila. Včasih imajo sicer tudi manj pomembni (zlasti svetopisemski) svetniki posebna berila. V drugem delu knjige so skupine beril razdeljene po področjih: berila za godove mučencev, za godove pastirjev, za Marijine godove ipd.
17. Rjavi lekcionar **Berila in evangeliji za delavnike 1** vsebuje berila delavniških dni za svete čase (adventni, božični, postni in velikonočni čas). Tu je vedno na razpolago samo eno berilo (ni ciklusa leto 1 in leto 2).
18. Rjavi lekcionar **Berila in evangeliji za delavnike 2** vsebuje berila delavniških dni od 1. do 17. navadnega tedna razporejenih v dva ciklusa: leto 1 in leto 2.
19. Rjavi lekcionar **Berila in evangeliji za delavnike 3** vsebuje berila delavniških dni od 18. do 34. navadnega tedna razporejenih v dva ciklusa: leto 1 in leto 2.

Knjige prošenj

20. Rdeča knjiga **Prošnje za vse potrebe: sveti časi** vsebuje prošnje za adventni, božični, postni in velikonočni čas.
 21. Rdeča knjiga **Prošnje za vse potrebe: med letom** vsebuje prošnje za vse druge nedelje in delavnike (tako imenovane navadne tedne).
 22. Svetlo rdeča knjiga **Prošnje za vse potrebe** vsebuje prošnje za nedelje in praznike ter za pomembnejše godove svetnikov.
- * Obstajajo še nekatere druge, manj razširjene, knjige prošenj.

Poševno napisane (kurziv) knjige beril (zadnjih sedem) se redno oz. daleč najbolj pogosto uporablja. Nedeljska in praznična berila vsebujejo najpomembnejše odlomke Svetega pisma in so razdeljena v tri cikluse (A, B in C) v treh knjigah - za vsak cikel svoja knjiga, berila za delavnike pa so razdeljena v dva ciklusa (leto 1 in leto 2) v skupno treh knjigah. Ciklusi se menjajo z začetkom cerkvenega leta (1. adventna nedelja) in ne 1. januarjem. V letu A se bere evangeljska berila iz evangelija po Mateju, v letu B iz evangelija po Marku in v letu C iz evangelija po Luku (so pa tudi določene izjeme); evangelij po Janezu pa je razporejen vmes pri vseh treh letih, zlasti pri svetih časih. Ko se konča leto A, se začne B, nato C in nato spet od začetka, tako da je potrebno vedeti, katero leto je trenutno. Katero leto je, se zlahka ugotovi s pogledom na prvo stran (in tudi platnico) knjižice Bogoslužni koledar (lahko se pa tudi izračuna: s črko C označujemo leto, čigar vsota števil je deljiva s 3; tako je bilo leto 1 leto A, leto 2 je bilo B, leto 3 pa C in tako naprej). Tam piše tudi, kateri delavniški krog beril je določeno leto, čeprav je pravilo zelo enostavno: pri lihih letnicah se vzame leto 1, pri sodih pa leto 2. Tako ne bi smelo biti problema, ko bravec odpre pravi dan v knjigi beril (npr. petek 15. navadnega tedna) in vidi, da sta tam dve berili: za leto 1 in leto 2. Ob delavnikih se bere eno berilo; branje je zaporedno (nadaljevalno), tako da se v dveh krogih prebere vse pomembnejše odlomke svetopisemskih knjig; zato ni nujno brati beril prilagojenih za določene svetnike; bere se jih pa obvezno za slovesni in navadni praznik, pa tudi za god, ko je svetnik omenjen v besedilih Nove zaveze. Če to zaporedno branje prekinemo, sme mašnik izpuščene odlomke pridružiti berilu pri naslednjem delavniku. Za nedelje in zapovedane praznike mora biti trojno branje: dve berili (če drugega ni, se izbere iz skupnih beril) in evangelij; prvo berilo je vedno izbrano v skladu z evangelijem (ni zaporednega branja). Če je krajša in daljša varianta za branje berila, odloča o tem mašnik. Pri mašah posebnih skupnosti ali ob posebnih potrebah lahko mašnik iz lekcionarjev prosto izbere za to skupino primerna berila, kar pomeni, da ga mora bravec vprašati, katera božja beseda se bo brala. Za obrede kot so poroka, pogreb, krst je na voljo več beril in v vsakem primeru voditelj obreda berila izbere; zato ga mora bravec pravočasno vprašati, kaj je izbral. (prim. Splošna ureditev Rimskega misala, CD 94, 356 – 362; prim. Predhodna navodila 58 – 124 v: Berila in evangeliji leto A, 1999).

Prošnje naj izražajo prošnjo celotnega občestva, zato so lahko vsakokrat posebej sestavljene, sme se jih pa vzeti tudi iz odobrenih knjig prošenj ali drugih pravilno sestavljenih predlog in brošur. Izbira se jih v skladu z izborom beril oziroma bogoslužnim dnevom (lahko je to npr. petek drugega postnega tedna ali praznik sv. Jožefa itd.).

Za lažje izbiranje še ta napotek: če je nekje redno bogoslužje, so navadno v omari v ospredju tiste knjige, ki se v tem času rabijo; pa tudi trakec je navadno puščen blizu dne, ki ga iščeš. Tudi pri izbiri prošenj je treba pri samem dnevu razlikovati med letom A, B in C. Tudi za delavniški krog beril »leto 1« oziroma »leto 2« se prošnje razlikujejo, vendar bi bilo treba izmed napisanih prošenj posebej ugotoviti (navadno se prebere kar vse prošnje), katera se nanaša na berilo leta 1 in katera na berilo leta 2, evangelij pa je ob delavnikih tako ali tako isti.

V zakristiji se nahaja še knjižica (navadno visi na vratcih zakristijske omare) **Bogoslužni koledar** za tekoče leto. Z njim si lahko pomagamo najti pravo knjigo in pravi dan ter berilo. Najprej poiščemo pravi datum (če ni že odprto na tistem mestu) in nato vidimo, kaj piše za kateri dan, npr.

26 Sv. Joahim in Ana, starši Device Marije, obv god = datum, kdo goduje, kaj je bil, obvezni god (moraš izbrati)
So Mol: sv.mož in last, Hv: ps ned 1. ted, Dn: ps del= dan tedna, navodila za molitveno bogoslužje (to ni maša)
B Maša: last, ber last, lpp, hvp nav ali svetn = bogoslužna barva, ber last = berila lastna (posebna berila)
lpp = lastne prošnje

Pomembna kratica za branje je tudi pes(em) sled = po drugem berilu se (poje ali) recitira pesem slednica, ki je lahko neobvezna, če je pripisano neobv.

Razlaga še nekaterih kratic: bd = bogoslužni delavnik (pomeni, da vzameš berila od delavnika); praz = praznik; sloves = slovesni, muč = mučenec, dev = devica, šk = škof; uč = cerkveni učitelj; op = opat, duh = duhovnik; žen = žena; (ne)obv = (ne)obvezni (ni oziroma je treba izbrati napisano npr. god), Hv. = hvalnice, Dn = dnevna molitvena ura, Vč = večernice, hvp = hvalospev, sl = moli se slava, ve = moli se veroizpoved, glpr = glavna mašna prošnja ipd. Kratice so logične in vaja dela mojstra. Večina kratic sploh ni v zvezi z mašo oziroma branjem beril. Pomembni sta le prva vrstica in vrstica »Maša«. Pogleda se le, če piše kaj za berila (kratica ber; npr. ber last pomeni, da so za tisti dan posebna berila, največkrat iz knjige beril za svetnike; vendar pa so včasih berila posebna, čeprav tega ne piše - zlasti ob kakšnih praznikih; če ima kateri god ali praznik lastna berila, jih je obvezno brati) in prošnje (lpp pomeni, da so prošnje za tisti god ali praznik posebne).

Ni vedno vse zapisano in kdaj se je potrebno znajti ali vprašati. Včasih berila sme določiti ali celo mora izbrati voditelj bogoslužnega obreda (navadno župnik); takrat on pove, katera berila je izbral.

5. KAKO JE TREBA BRATI? (tehnična priprava)

Vic: Na praznik SRT je pri nas bralec pri prvem berilu prebral: "Tiste dni je **salamenski** kralj Melkizedek prinesel kruha in vina. ... Tudi podrobnosti so važne...

- pri srečanju si lahko s pridom pomagamo tako, da zavrtimo videoposnetek kakšnega nastopa profesionalnega govorca ali bravca

5.1. Drža, kretnje, obnašanje

Obleka: V cerkev, še posebej k ambonu, se pristopi primerno oblečen (različni prostori in trenutki imajo različna pravila za oblačenje: bogoslužje svoja; večerni banket pa svoja): obleka naj bo praznična, čedna; nikoli zanikrna, niti ne modna v smislu izzivalnosti, vedno pa elegantna. Dobro je upoštevati, da temnejše barve izražajo resnost in slovesnost itd. Branje Božje besede zahteva dostojno obleko, ki spodbuja pri poslušalcih notranjo in zunanjo zbranost. Vernike naj nagovori prebrana beseda, ne obleka, frizura... Tako obleka, kot drža izraža bravčev odnos do Božje besede in službe, ki jo opravlja. Za bravece, ki so postavljeni v službo s posebnim obredom, je predpisana bogoslužna obleka, in sicer alba (prim. RMu 2000, 336; 339).

Knjiga pripravljena (odprta) leži na ambonu (stojalu, pultu). Ima svoje častno mesto. Ne držimo je v rokah, prelagamo sem in tja in jo nosimo kot navaden "roman" okrog. Vse okrog knjige se vrši dostojno in s svetim spoštovanjem.

Prihod: Ne gre za nikakršen slovesni pristop, saj ne sme biti v središču pozornosti bravec, ampak Božja beseda. Bravec pristopi iz prezbiterija, ker je ožji mašnikov sodelavec in da je blizu ter hitro pristopi, ali iz cerkve to je iz klopi izmed vernikov, kjer je zavzel mesto pri maši, ker je član evharističnega občestva (biti pa mora nekje blizu prezbiterija). Nikakor ne prihaja iz zakristije! Če prečka oltar, se pred njim prikloni (in ne poklekne, kot je nekje bila navada; prim. RMu 2000 št. 274-275) z globokim priklonom - to je s telesom, tako, da se pregib izvrši ne z vratom, ampak s trebuhom, pri čemer je najlepše, da drži roke sklenjene spredaj, ne prostoviseče ob telesu. Če pa pride iz iste strani, kjer je ambon, se ne priklanja. Stopa vzravnano, mirno in spoštljivo; ne hiti, ne hodi zelo počasi. Ob prvem koraku bravca si ljudje že ustvarijo neko mnenje. Razpoloženje, ki je v bravcu uravnava njegov korak in držo telesa. Služba bravca je zelo pomembna in odgovorna, zato naj bravec pristopi k ambonu s ponižnostjo v srcu in z dostojanstvenim korakom. Iz svojega mesta ne krene pred koncem mašne prošnje (prim. Predhodna navodila št. 28), takrat pa takoj, da ne nastane mučno dolgo čakanje.

Stoja: Ko pride bravec pred ambon je priporočljivo, da preleti besedilo in s pogledom vzpostavi stik s poslušalci, trenutek tišine pa poveča zbranost. Z nogami mora trdno stati na tleh: ali na obeh (baje bolj primerno za moške), ali pa nosi težo ena noga, druga pa je rahlo naprej (baje bolj primerno za ženske). Ne sme stati preveč narazen, le kakšen decimeter ali dva. Ravno tako naj ne bo ena noga izrazito pred drugo, ampak le za malenkost (do 10 cm), lahko sta pa tudi poravnani. Paziti je potrebno, da se ne prestopa z ene noge na drugo, se ne pozibava, ne stopica z nogami ipd. Take gibe se iz poslušalstva zelo vidi in izpadejo smešno. Morda je dobro stati oprt na eno nogo (drugo damo za malenkost naprej), ker je pri taki stoji manj možnosti za stopicanje.

Drža: Pri branju naj ne bo preveč sklonjen nad knjigo. Obraz naj ima čimbolj usmerjen proti poslušalcem tudi ko greda v knjigo; bolj kot sklanjanje glave (tudi to do neke mere) naj uporablja premikanje oči, da pogled doseže besedilo. V naprotnem primeru izgublja stik s poslušalci. Za ambonom naj ne stoji kot mornar, ki ga bo pravkar odpihnilo in ne kot domišljavec, ki želi pritegniti pozornost nase. Pri branju brez pulta (stoje ali sede) je treba knjigo držati visoko, da ne gleda bravec preveč navzdol t.j. preveč v tla in ne proti poslušalcem.

Drža rok: Ko stojimo na prostem (brez pulta) lahko roke visijo ob telesu, psihološko dobro deluje baje, če so le prsti rok dani skupaj, najlepše pa je, da so roke prekrizane spredaj (na trebuhu). Slednja varijanta je boljša, če se nam pojavlja navada, da s prostovisečimi rokami začnemo mencati, migati ipd. Iz tega razloga je roke celo dobro zaposliti: npr. držiš v rokah knjigo, rolo papirja ipd. Ponavadi se napetost sprosti s kakšnimi podzavestnimi, skritimi gibi katerihkoli okončin (včasih so gibi silno smešni), zato je dobro, da imajo roko neko trdnejšo oporo ali stabilnejšo držo. Seveda so dobre tudi kretnje z rokami, vendar le v primeru, če gre za naš nastop, naše sporočilo in če so lepe in skladne z vsebino. Ko beremo, kratnje niso na mestu. Grdo je, če držimo roke prekrizane zadaj na hrbtu, in še grše, če jih držimo v žepih.

Mikrofon: Po potrebi si bravec naravna mikrofon (prej ga seveda – odvisno od tipa – z gubkom izklopi, da ne hrešči) in zavzame pravilno oddaljenost od mikrofona (10 cm oziroma več, če je mikrofon bolj občutljiv; tukaj ni pravila, potrebno je ravnati po občutku in izkušnjah; nekdo bere tudi glasneje kot drugi; po prvih izjavah bravec ugotovi, ali ima ustrezno razdaljo in višino; poslušča odmev: če se cerkev napolni z glasom in sliši blag

odmev glasu, je v redu; če odmev bobni, je preblizu; če odmeva - občutka, da je glas napolnil prostor - ni, je predaleč). Če kašljamo ali kaj podobnega, se obrnemo stran od mikrofona.

Pavze: Preden začne brati napravi kratek premor (3 do 5 sekund), da se zbere sam in se tudi poslušalci pripravijo na poslušanje Božje besede: umiri se, (po)gleda po ljudeh in šele nato začne brati. Pogledati ljudi pomeni naslednje: ne gledamo konkretnega človeka, ampak pogled usmerimo nad glave ljudi (npr. v smer vhodnih vrat); tako imajo vsi ljudje občutek, da jih nastopajoči gleda, nastopajočega pa ne motijo morebitne reakcije ljudi (čeprav je prav, da je nastopajoči tudi na reakcije poslušalcev pozoren in ujame odziv ljudi; zlasti je to pomembno pri prostem govoru).

Stik s poslušalci: je bistvenega pomena. Dosežemo ga s pogledom na začetku in ga med branjem stalno ohranjamo s pogledi.

Odhod: Po prebranem berilu (psalmu, aleluji, spevu) bravec za nekaj trenutkov (3 - 4 sekunde vsaj) ostane še na mestu in pogleda poslušalce (preko glav); nato šele odide. Nikakor ne odidemo že takrat, ko izgovarjamo zadnje besede "To je božja beseda.", da se zadnjih zlogov ne sliši več po mikrofону, ali ko ljudje še odgovarjajo na to, kar smo prebrali. Tudi ne odidemo vihravo ("pobegnemo", da se čimprej "rešimo"), ampak mirno in dostojanstveno.

Trakovi knjige: Ko konča branje, bravec pusti trakove za znamenje v knjigi tako, kot jih je dobil: to je, da molijo iz knjige ob daljšem robu knjige (ne pa, da padajo navpično ob hrbtišču knjige) in sicer taka dolžina trakcev, da jih lahko lepo primemo z roko in obrnemo stran. Upoštevati mora, da ni on zadnji bravec, ki bo uporabljal knjigo pri bogoslužju. Naslednjemu bravcu (bodisi psalma, berila ali evangelija; lahko tudi pevcu – kantorju za psalm oziroma alelujo ter vrstico) pusti odprto knjigo na strani, kjer bo bral.

Z ene strani v knjigi na drugo: Ko se bravec seli z ene strani na drugo, ne obrne cele glave (zaradi mikrofona, ki stoji pred usti), ampak le oči: besedilo spremlja z očmi, ne s pomikanjem glave.

5.2. Tehnika branja:

- pri srečanju si lahko s pridom pomagamo tako, da zavrtimo posnetek branja kakšnega profesionalnega bravca, npr. audiokasete »Evangeliji«, ki jih je izdalo Ognjišče

Priprava:

Glasovna: Poleg hrane in zdravega načina življenja (gibanje na zraku; priti svež, urejen, skopan, spočit...) lahko pred branjem naredimo kakšno vajo za pljuča in glasilke. To so vaje za izgovorjavo posameznih stavkov ali preprosto gibanje čeljusti in jezika. Če so ti deli razgibani, bo bravec pravilno tvoril samoglasnike in soglasnike. Veliko je raznoraznih vaj za to; tukaj ena preprostejših:

a ostri e široki e i ostri o široki o u

vdih s prepono in izgovarjamo a, dokler imamo sapo (nato pa še vse druge samoglasnike: e, i, o, u)

vdih s prepono: izgovarjamo vsakega od samoglasnikov dokler imamo sapo z dodanim r: ar, er, ir, or, ur

Psihična: Sprostimo se. Po potrebi naredimo kakšno vajo za sprostitev in umiritev (npr. zapremo oči in večkrat počasi in zelo globoko vdihnemo in izdihnemo). Včasih nismo razpoloženi; v tem primeru se pred branjem spomnimo, da smo v Božji službi in kakšna čast je brati Božjo besedo; ali pa se spomnimo intenzivno na nek lep nepozaben dogodek in ga kratko podoživljamo.

Duhovna: Molitev: preden beremo Božjo besedo (lahko tudi takrat, ko pristopa oziroma med priklonom oltarju), prosimo Boga za pomoč, da bi prav podali Njegovo sporočilo, da bi ga poslušalci sprejeli ipd.; če nas je strah in imamo tremo, povemo Bogu tudi to.

Seznanjanje z besedilom: Premišljevanje odlomka, ki ga bo bravec bral. Spoznavanje časa in prostora v katerem je odlomek nastal. Prebiranje razlag odlomka. Spoznavanje bibličnih krajev in vstop v čas v katerem so odlomki nastali. Bravec mora poskušati dojeti sporočilo odlomka, zaznati mora tudi osnovno misel nedelje in se seznaniti celo morda, na kaj bo mašnik v pridigi dal večji poudarek. Besedilo razčleni v »vrednostne razrede«: bistveni del besedila, pomemben del, manj pomemben del, dodatki.

Berilo seveda prej večkrat prebere (enkrat je skoraj premalo); če je mogoče, na glas, kajti govorjena beseda drugače zveni, kakor prebrana v mislih. Pri prvem branju se seznanimo z besedilom; pri drugem branju vidimo, če so kakšna težja mesta; itd. Ugotoviti moramo, kje so potrebni poudarki, premori, naglasi. Pomembno je, da dojamemo smisel besedila: posameznih stavkov, posebej pa smisel sestavka kot celote (temu se potem podrejajo pavze, poudarki, glasnost ipd.) Če ne razumemo kakšne besede ali smisla, vprašamo duhovnika ali koga drugega, ki nam lahko pojasni. Koristno je, če si besedilo predstavljamo: npr. da smo mi tisti nastopajoči v berilu, ki je rekel to in to. Enako koristi, če besedilo pri pripravljanju povemo po svoje - s svojimi besedami.

Možnosti za pripravo: iz lekcionarja; iz raznih listov za bravece (npr. izdaja Salve); lekcionar v digitalni obliki na CD-ju; z internetnih strani RKC tudi preko povezave duhovno <http://www.rkc.si/bozja.beseda> (dnevna berila, kjer je tekst vzet iz SSPja) in <http://www.rkc.si/server.php?kaj=1> (nedeljska tudi tukaj, kjer je tekst iz liturgičnega prevoda). Manj primerno je pripraviti se na branje iz Svetega pisma, ker imamo lahko starejši prevod, pa tudi če ne, je besedilo v lekcionarjih nekoliko prilagojeno bogoslužnemu branju; prim Predhodna navodila, 124.

Branje:

Oznanjevalec Božje besede najprej oznanja s svojo notranjo vsebino, s celotno osebnostjo, pa tudi z obrazom, kretnjami, glasom. Pri branju naj se čuti, da ne gre za nastopaštvo in željo biti v središču pozornosti, in da bravec ni nastopajoči oz. igravec na odru, ampak služabnik (sodelavec) Božje besede. Drža do besedila naj bo stvarna, ponižna, nepristranska. Ne govorim, tolažim, spodbujam jaz, temveč Bog. Prav zato pa se bom potrudil in bral z občutkom in najboljše, kar zmorem.

Bravec naj Božjo besedo bere: v skladu z besedilom (zgodovinsko besedilo kot zgodovino, poezijo kot poezijo, slavospev kot slavospev), v skladu z okoliščinami (velikost prostora, število navzočih, poroka, birna, pri pogrebu bo npr. sočutno in v vstajenski veri...), v skladu z osebnostjo (bravec bere najprej zase in šele nato za zbrane vernike; ko ga beseda nagovori lahko najde način, da jo posreduje drugim).

Idealno branje je tako, kot da bi pripovedoval. Nikakor enolično, neprekinjeno, monotono in vedno z istim poudarkom in višino glasu. Brati je treba sproščeno. Vsake toliko časa pogledamo k avditoriju (poslušalcem). Glede gibanja ravni glasu, ni v redu, če bi se držali strogo načela: pri vejici gor, pri piki dol. Besedilo je bolj pestro in bolj živahno. Brati je treba po smislu: po smislu delamo premore, po smislu višamo ali nižamo glas ipd. Besedilo (včasih tudi posamezne stavke) delimo na miselne enote.

Pavze (premor) so tudi sporočilo. Ne bojmo se jih. Ob pavzah pazimo tudi na vdihe. Vdihniti je potrebno precej pogosto (da nam ne začne zmanjkovati zraka) - vedno tam, kjer je vsaj malenkostna pavza. Pavze tudi zato, da ima Božja beseda čas prodreti v poslušalčevo srce.

Tudi med branjem pogledujemo ljudi. Profesionalno zgleda to tako, da za kratek stavek bežno pogledamo v knjigo in beremo s pogledom usmerjenim proti ljudem. Za kaj takega je potrebno besedilo izredno dobro poznati. Priporočljivo je pogledati ljudi ob vsakem stavku. Drugače pa to delamo čim pogosteje, pri čemer prvenstveno pazimo, da tekoče obvladamo besedilo. Kaj hitro se lahko zgubimo.

Če se zmotimo, se naredimo, kot da ni bilo nič in beremo dalje. Če pa napaka vpliva na pomen besedila, napako popravimo tako, da preberemo pravilno in beremo normalno naprej. Pri napaki radi podzavestno naredimo kakšne gibe iz zadrege (grimase na obrazu, kroženje z očmi ipd.), kar ne zgleda lepo. Take reakcije je treba odpravljati (z vajo, rutino, sproščenostjo...).

Najbolj pomembno je, da bravec bere dovolj GLASNO (če se ne sliši dovolj, je vse najlepše branje zaman; navadno se ljudje v cerkvi tožijo, da slabo slišijo), dovolj POČASI (navadno se bravec nagibajo k prehitremu branju) in RAZLOČNO (glasove natančno artikuliramo; nobenega glaska ne spustimo; brez "požiranja" besed: končnice besed in povedi izgovarjamo kar najbolj jasno in razločno t.j. da res izgovorimo vse črke slišno; glasove oblikujemo polno - ne mlahavo, neodločno; ne govorimo "skozi nos" ipd) in RAZUMLJIVO (dajati pravilne poudarke besedam kot stavkom, skratka: prenesti poslušalcu smisel).

6. OBRED POSTAVITVE V SLUŽBO BRAVCA IN BLAGOSLOV BRAVCEV

6.1. Postavitev v službo bravca

Služba bravca ni več pridržana le pripravnikom na prejem svetega reda, lahko jo prejmejo tudi laiki, je pa pridržana moškim. Za postavitev v službo bravca mora kandidat napisati prošnjo in jo izročiti škofu ordinariju, ki je pristojen za sprejem. Od kandidata se zahteva primerna starost in lastnosti, ki jih določijo škofovske konference ter trdna volja zvesto služiti Bogu in Božjemu ljudstvu (prim. *Rimski pontifikal, Posvetitve*, Slovenska škofovska liturgična komisija, Ljubljana 1979, 7-8).

Obred postavitve v službo bravca je med sveto mašo ali med opraviлом božje besede. Po evangeliju diakon ali za to določen mašnik pokliče pripravnike po imenu, ki se škofu predstavijo. Po homiliji škof kandidate posebej nagovori, nad njimi moli posebno molitev, temu pa sledi postavitev v službo, in sicer tako, da vsak kandidat stopi pred škofa, ki mu izroči knjigo svetega pisma in reče:

SPREJMI KNJIGO SVETEGA PISMA IN ZVESTO POSREDUJ LJUDEM BOŽJO BESEDO, DA JO BODO VEDNO BOLJ LJUBILI IN IZPOLNJEVALI. Če je obred med mašo, se le-ta nadaljuje kot običajno, če je obred združen z opraviлом Božje besede, sledi blagoslov vernikov in odslovitev.

6.2 Blagoslov bravcev in bravk

»Liturgična opravila, ki niso lastna duhovniku ali diakonu se lahko zaupajo primernim laikom, ki jih izbere župnik ali rektor cerkve, z liturgičnim blagoslovom« (RMu-2000, 107).

Prav je, da bravci in bralke prejmejo ob prevzemu tako odgovorne naloge, ki jo bodo opravljali v občestvu, poseben blagoslov, ki ga lahko podeli duhovnik ali diakon in to pred zbranim župnijskim občestvom, med mašo ali kot samostojni bogoslužni obred. Blagoslov bo za prejemnike velika spodbuda za resno opravljanje sprejete službe.

Če je blagoslov med mašo je primerno, da bodoče bralke in bravec predstavimo občestvu. To storimo lahko tako, da po homiliji primeren bogoslužni sodelavec pokliče vsakega po imenu, župnik pa mu izroči Sveto pismo. Temu sledi blagoslov, ki je v knjigi Blagoslovi (prim. *Rimski obrednik*, Slovenska škofovska liturgična komisija, Ljubljana 1989, 211-216).

Za blagoslov bravcev in bravk kot samostojno bogoslužno opravilo lahko priredimo BLAGOSLOV DUHOVNIKOVIH SODELAVCEV (prim. *Rimski obrednik*, Slovenska škofovska liturgična komisija, Ljubljana 1989, 211-216).

BLAGOSLOV BRAVCEV IN BRAVK KOT SAMOSTOJNO BOGOSLUŽNO OPRAVILO

ZAČETNI OBRED

Obred začnemo s primerno pesmijo in znamenjem križa:

Voditelj:

V imenu Očeta in Sina in Svetega Duha.

Vsi:

Amen.

Voditelj:

Milost in mir Gospoda Jezusa Kristusa, ki je naš dobri Pastir in Učitelj, naj bo z vami vsemi.

Vsi:

In s tvojim duhom

Voditelj nagovori zbrane tako ali podobno:

Bratje in sestre, pri tem bogoslužju bomo prosili Boga, da blagoslovi te brate in sestre, ki bodo opravljali službo oznanjevanja Božje besede kot bravci in bralke. Prosili bomo zanje, da bi bili poslušni Svetemu Duhu, da bi Božjo besedo premišljevali in po njej živeli.

BOŽJA BESEDA

1 Kor 2, 1-5: Oznanil sem vam božjo skrivnost

Heb 4, 12-13: Božja beseda preiskuje srca.

1 Jn 1, 1-4: Oznanjamo, kar smo videli in slišali.

Jn 7, 14-18: Jezus oznanja resnico svojega Očeta

Sledi homilija v kateri razložimo Božjo besedo in nagovor v katerem razložimo pomen naloge, ki jo bravci opravljajo v bogoslužju.

PROŠNJE

Voditelj:

Polni zaupanja prosimo našega nebeškega Očeta:

1. Za papeža, škofo, duhovnike in diakone, da bi v moči Svetega Duha oznanjali evangelij vsem narodom.
2. Za vse, ki jih kličeš v službo oznanjevalcev svoje besede in so danes tu pred nami, da bi z vsem svojim življenjem pričevali za Kristusa.
3. Za vse, ki Božjo besedo poslušamo, da bi po njej tudi živeli.
4. Za vse, ki trpijo na duši in telesu, bodi jim blizu s svojo besedo upanja.
5. Za vse pokojne oznanjevalce Božje besede, da bi dosegli večno plačilo za svoj trud in žrtve.

Voditelj:

Bog, naš Oče, blagoslavljal naše prizadevanje za oznanjevanje tvoje besede in nas usliši. Po Kristusu, našem Gospodu.

Primerno je, da so kandidati sedaj poklicani po imenu, duhovnik pa jim izroči Sveto pismi. Pri tem lahko reče:

Sprejmi knjigo svetega pisma in zvesto posreduj ljudem Božjo besedo, da jo bodo vedno bolj ljubili in izpolnjevali.

Bravec odgovori:

Amen.

Po predstavitvi sledi Očenaš in nato blagoslovna molitev.

BLAGOSLOVNA MOLITEV

Voditelj:

Molimo.

Nebeški Oče,

hvala ti, da nam govoriš

in sporočaš svojo voljo na različne načine.

V dejanju in besedi si se razodeval izvoljenemu ljudstvu
ter mu govoril po očakih in prerokih.

V polnosti časov si poslal na svet svojega Sina,

ki nam je naročil, naj tudi mi

oznanjamo evangelij vsemu stvarstvu.

Prosimo te, blago + slovi te bravce in bravke,

ki pri bogoslužju oznanjajo Božjo besedo.

Razsvetljuje jih da bodo to,

kar berejo, tudi razumeli in živeli.

Veselo oznanilo naj jih bogati in prenavlja,

da bodo z besedo in zgledom pomagali ljudem našega časa
spoznati in vzljubiti Kristusa, ki živi in kraljuje vekomaj.

Vsi:

Amen.

SKLEPNI OBRED

Voditelj:

Gospod z vami.

Vsi:

In s tvojim duhom.

Voditelj:

Blagoslov vsemogočnega Boga, Očeta in Sina + in Svetega Duha naj pride na vas in na vas vedno ostane.

Vsi:

Amen

Voditelj:

Pojdite v miru.

Vsi:

Bogu hvala.

Obred sklenemo s primerno pesmijo.

PRAKTIČNE VAJE S SNEMANJEM

Po srečanjih ob točkah 1 – 5 sledijo praktična vaje z nastopi posameznikov in snemanjem ter ogledom in komentiranjem nastopa vsakega posameznika; če je skupina prevelika, naj se za to srečanje razdeli (naj ne bo več kot 10, ker sicer ne pridejo vsi na vrsto).

SVETOPISEMSKA PRIPRAVA

Predhodna navodila v lekcinarju pravijo, da je priprava: duhovna (biblična - da je sposoben razumeti smisel besedil in liturgična - da zna vnesti berilo v bogoslužje) ter tehnična (da obvlada držo, mikrofon, dikcijo ipd.). Sledili bi torej dve srečanja s tematiko:

- a) Osnovno spoznavanje Svetega pisma, kaj je pravzaprav Sveto pismo, navajanje in iskanje po Svetem pismu, literarne vrste in razumevanje.
- b) Praktična uporaba Svetega pisma v življenju: Lektio divina; o nastanku Svetega pisma, avtorstvu, navdihnjenju.

ŠE NEKATERE IDEJE

- a) Vodenje bogoslužja Božje besede.
- b) Pravila branja prošenj in sestavljanja.
- c) Pravila za molitev križevega pota
- č) Pravila za vodenje šmarnic
- d) Srečanja ob branju določenega odlomka Svetega pisma in njegova razlaga (uporabim lahko tudi iz Koncilskih odlokov o razlikovanju literarnih vrst in zgodovinskosti Svetega pisma, ki ga tudi razložim in komentiram).
- e) Ravnanje z mikrofonom

Priporočljiva literatura:

CSS 1970, št.3-4

Predhodna navodila v: Berila in evangeliji, leto A

Balažic Branko, Mahnič Mirko, Pinosa Rafo, Veselo oznanjevanje. Priročnik za bravece pri bogoslužju., KC - Knjižice, Lj. 1992 (št 5990)

Naši sodelavci pri Bogoslužju, Škofijski ordinariat v Mariboru, Maribor 1982 (kratko in dobro)

CD 94: RMu 2000

Zbornik liturgičnega tečaja 2003/2003